

Waardig werk in de textiel- en kledingindustrie:

Een onderzoek naar de vorming van 'glokale' perspectieven en werkwijzen in Egypte en Jordanië

Samenvatting

Een van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen is 'waardig werk voor iedereen' in 2030. In de wereldwijde textiel- en kledingindustrie hebben werkgevers en werknemers in de publieke en private sector zich op mondiaal en lokaal niveau ingespannen om dit doel te bereiken. Desondanks komt onwaardig werk nog steeds voor, vooral in textiel- en kledingbedrijven in het wereldwijde Zuiden. Uit eerder onderzoek blijkt dat een groot aantal mondiale en lokale (glocal of glokale) factoren de werkomstandigheden in de fabriek beïnvloedt. Om het complexe probleem van het waarborgen van waardig werk in de wereldwijde kledingindustrie beter te begrijpen, ligt de focus van dit proefschrift op de actor in de mondiale productienetwerken bij wie de mondiale invloeden op elkaar inwerken: de lokale producent. De drie onderzoeksvragen zijn:

1. Hoe convergeren en divergeren (*crossverge*) glokale invloeden op het niveau van de producent en hoe leiden deze tot (on)waardige arbeidsomstandigheden in het wereldwijde kledingproductienetwerk?
2. Hoe verspreidt deze dynamiek van *crossvergence* (kruisvergentie) zich over de verschillende horizontale knooppunten en verticale stadia van het wereldwijde kledingproductienetwerk?
3. Hoe formuleren eigenaren-managers van kledingbedrijven hun kijk op waardig werk?

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is onderzoek gedaan naar de vorming van glokale perspectieven en voorbeelden van waardig werk in de textiel- en kledingindustrie in Egypte en de kledingindustrie in Jordanië. Het veldonderzoek omvatte kwalitatieve interviews met 54 eigenaren-managers van 38 fabrieken, 13 deskundigen uit de sector en op het gebied van arbeid, 27 werknemers, diverse observaties in het veld en archiefonderzoek. Uit een inhoudsanalyse van de verzamelde gegevens kwamen subonderwerpen naar voren die vervolgens nader werden onderzocht voor publicatie in wetenschappelijke tijdschriften. In dit proefschrift zijn vier wetenschappelijke artikelen opgenomen waarin verschillende aspecten van de onderzoeksvragen worden belicht.

In het eerste artikel wordt het begrip kruisvergentie gepresenteerd als analytisch kader voor het begrijpen en onderzoeken van de vorming van (on)waardige arbeidsomstandigheden in productiebedrijven. Met dit begrip wordt de gecompliceerde rol van producenten bij het waarborgen van waardig werk in wereldwijde productienetwerken benadrukt. Eigenaren-managers van productiebedrijven moeten rekening houden met verschillende, deels tegenstrijdige glokale invloeden bij het nemen van arbeidsbeslissingen. Zij worden in het

bijzonder beïnvloed door mondiale concurrentie, mondiale publieke en private arbeidsregelgeving, lokale instellingen, de plaatselijke sociale cultuur en de lokale omstandigheden in de bedrijfstak. Om hun beslissingen te begrijpen is niet alleen onderzoek naar deze globale invloeden nodig, maar moet ook onderzocht worden hoe producenten als actieve actoren omgaan met deze invloeden.

Het tweede artikel gaat over de vorderingen op het gebied van waardig werk in de kledingindustrie in Jordanië van 2006 tot 2018. De globale invloeden die hebben gezorgd voor waardige werkomstandigheden in Jordanië zijn in kaart gebracht met een kwalitatieve casestudy. Met de onderzoeksresultaten wordt het kruisvergentiekader uit het eerste artikel verder uitgewerkt. Ook worden de meerlagige ontwikkelingen belicht die vereist zijn om waardig werk in Jordanië te bevorderen. Werkgevers en werknemers in de publieke en private sector hebben op mondiaal, lokaal-sectoraal en fabrieksniveau invloed gehad op het realiseren van waardig werk in Jordanië. In het artikel wordt uiteengezet dat vooruitgang op het gebied van waardig werk in Jordanië alleen mogelijk was met behulp van een derde partij als bemiddelaar en adviseur. Dit was Better Work Jordan en deze organisatie bracht de eisen van de lokale belanghebbenden op één lijn en stelde producenten in staat om waardig werk in de praktijk mogelijk te maken.

Het derde artikel gaat over de verspreiding van wereldwijde arbeidsnormen in het kledingproductienetwerk. Met een meervoudige casestudy is een vergelijking gemaakt tussen eerste- en tweedelijnskledingproducenten in Jordanië en kleding- en textielproducenten in Egypte wat betreft globale invloeden en gehanteerde werktijden. De dynamiek van kruisvergentie blijkt verschillend uit te pakken op verschillende knooppunten en in verschillende stadia van het kledingproductienetwerk. Agressieve inkooppraktijken en intellectuele, financiële en fysieke beperkingen hebben geleid tot buitensporig lange werktijden van producenten op lagere niveaus in de toeleveringsketen. Dit artikel wijst op de behoefte aan nieuwe inkoopstrategieën in het kledingproductienetwerk, en op verdere investeringen in initiatieven ter versterking van lokale middelen om waardig werk te realiseren.

Het vierde artikel behandelt het denkkader met betrekking tot waardig werk dat eigenaren-managers van kledingfabrieken hanteren en dat van invloed is op hun besluitvorming over waardig werk. Uit een thematische analyse van de onderzoeksgegevens bleek dat eigenaren-managers in Egypte en Jordanië waardig werk overwegend beschouwen als een (paternalistische) verantwoordelijkheid van de familie en als zakelijke verantwoordelijkheid. Daarnaast onderschreven eigenaren-managers over het algemeen het belang van mensenrechten en de bescherming van elementaire menselijke behoeften. Deze opvattingen kwamen slechts gedeeltelijk overeen met wereldwijde denkbepelden over waardig werk, wat vragen oproept over de universele toepasbaarheid van wereldwijde arbeidsnormen. In dit artikel wordt de aanbeveling gedaan om universele (op mensenrechten gerichte) en specifieke (op de verantwoordelijkheid van de producent gerichte) voorschriften op te nemen in wereldwijde normen om de legitimiteit en effectiviteit ervan te verhogen.

De resultaten van dit onderzoek leveren een theoretische en praktische bijdrage aan het debat over waardig werk. In de eerste plaats wordt in dit proefschrift het kruisvergentiekader

gepresenteerd. Hiermee kunnen globale invloeden op producenten in kaart worden gebracht en kan agency van producenten worden verklaard als het gaat om waardig werk in productiebedrijven. Ten tweede worden in dit proefschrift specifieke voorstellen gedaan voor het ontwerp en de implementatie van wereldwijde arbeidsnormen. Ten derde wordt in een synergetisch samenwerkingsparadigma een herverdeling van rollen en verantwoordelijkheden voorgesteld om te komen tot waardig werk in de wereldwijde kledingindustrie. In dit paradigma ligt de nadruk op de institutionalisering van lokale initiatieven (bijvoorbeeld landelijke Better Work-programma's) in een lokale productiecontext. Ook wordt gewezen op de verplichting van het wereldwijde Noorden om te zorgen voor verantwoorde inkooppraktijken van mondiale kledingmerken en detailhandelaars.